

Провідний науковий співробітник лабораторії
психології особистості імені П.Р. Чамати
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

ПОЧУТТЯ БЛАГОПОЛУЧЧЯ У КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЇ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядаються основи психології почуття благополуччя у контексті психології цінностей, і досліджується фундаментальна онтологічна схожість цих двох явищ життя людини. Проаналізовані філософські, релігійні, психологічні підходи у дослідженні уявлень про почуття благополуччя у контексті ієрархії цінностей особистості. Внаслідок цього було показано, що парадигмальна концепція психологічних явищ афективної сфери людини розкриває закономірності виникнення почуття благополуччя в залежності від контексту життєвих цінностей особистості. На основі інтерсуб'єктної концепції взаємодії особистості з її оточенням були виокремлені можливості змін у проявах цього почуття.

Ключові слова: діалог, почуття благополуччя, емоції, цінності, інтерсуб'єктно-діалогічний підхід.

Володарская Н.Д. Чувство благополучия в контексте психологии ценностей личности. В статье рассматриваются основы психологии чувства благополучия в контексте психологии ценностей, и исследуется фундаментальная онтологическая схожесть этих двух психологических явлений жизни человека. Проанализированы философские, религиозные, психологические подходы в исследовании представлений о чувстве благополучия в контексте иерархии ценностей личности. В результате этого было показано, что парадигмальная концепция психологических явлений аффективной сферы человека раскрывает закономерности возникновения чувства благополучия в зависимости от контекста жизненных ценностей личности. На основе интерсубъектной концепции

взаимодействия личности с ее окружением были выделены возможности изменений в проявлениях этих чувств.

Ключевые слова: *диалог, чувство благополучия, эмоции, ценности, интерсубъектно-диалоговый подход.*

Постановка проблеми. В останні роки явища почуття благополуччя особистості, її внутрішнього ціннісного світу, духовності активно вивчаються у вітчизняній і зарубіжній психології. Одночасно з цим психологи все більше досліджують закономірності діалогічної взаємодії, а також розвиток діалогово-феноменологічного підходу в психологічній науці.

Не дивлячись на досягнення в практиці цих підходів, в першу чергу, гештальт-підході, недостатньо досліджуваним залишається зв'язок почуття благополуччя особистості і психології цінностей, її смисложиттєвих орієнтацій. Аналіз наукової літератури також показує, що в сучасній психології відсутні концепції почуття і переживань благополуччя особистості у контексті її цінностей.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемі цінностей особистості присвячені роботи багатьох вчених – представників філософії, етики, естетики, культурології, психології, педагогіки, богослов'я та інших.

З позицій релігійних вчень зв'язок цінностей та почуття благополуччя особистості розуміється як духовність, благість, як складне, багатомірне явище, що виявляє внутрішню цілісність особистості, наявність певного внутрішнього стрижня, який визначає життєві цілі, смисли людини, осмисленість життя, її моральну і гуманістичну спрямованість [12; 15]. З позицій філософського підходу, таких представників як М.М. Бахтін [2], П.А. Флоренський [15], С.Л. Франк [12], А.А. Ухтомський [11], М. Бубер, Е. Левінас, В.С. Біблер [3], Г.С. Батіщев, М.С. Каган та інших, почуття благополуччя особистості в контексті її цінностей розглядається як феноменологія людської духовності. Роботи цих мислителів розкривають фундаментальні екзистенційно-трансцендентні основи переживання благополуччя, уявлень про благість в житті особистості. М.М. Бахтін трактує

розвиток особистості як необхідність проходження від монологічної установки свідомості до діалогічної, завдяки чому людина може чути, бачити і сприймати іншого, не привносячи в це сприйняття свої викривлення; таке становлення свідомості є основою людського буття і життєтворчості [2]. Саме здатність до життєтворчості дає можливість людині відчувати благополуччя у контексті її цінностей.

Для розуміння природи почуття благополуччя є важливою концепція А.А. Ухтомського щодо ролі феномену доміанти в розвитку людини як особистості [11]. Завдяки цій домініанті розкривається послідовність задоволення від самоспоглядання і самозадоволення, а також набувається здатність до об'єктивного самопізнання і самосприйняття. Науковий аналіз філософсько-онтологічних уявлень С.Л. Франка [12], П.А. Флоренського [15], С. Кьєркегора, М. Хайдеггера, Ж.П. Сартра, К. Ясперса, М. Шелера, Г. Гадамера виявляє їхній багатий явний або імпліцитний ціннісний зміст.

Важливу роль у розкритті природи почуття благополуччя, уявлення про щастя мають роботи В. Франкла, в яких здійснений глибокий аналіз феномена побудови життєвих смислів особистості в кризових ситуаціях [13]. Як і більшість дослідників, В. Франкл розкриває роль пошуку смислу життя в життєстійкості людини, її уявлень про щастя. Саме смислотворення, а не соматичні або психічні виміри стають визначаючими в становленні почуття благополуччя у особистості.

Знаний вітчизняний психолог М.Й. Боришевський в своїх працях про розвиток особистості, ставив акцент на розгляд саме ціннісних орієнтацій [1]. На його думку, саме вони прямо або опосередковано можуть визначати змістовну основу почуття благополуччя людини, її уявлення про щастя. В систему ціннісних складових уявлення про щастя, почуття благополуччя входять почуття громадянськості, патріотизму, відповідальності не тільки за своє життя, але й за долю інших, повагу до думки іншого. Поряд з цими цінностями існують фундаментальні цінності: інтелектуальні, естетичні, екологічні, валеологічні, світоглядні, які впливають на почуття благополуччя.

Особливого значення набувають потреби в постійному саморозвитку, удосконаленні, в розвитку механізмів саморегуляції, самосвідомості, самотворення. Природа почуття благополуччя має універсальний характер, який проявляється у зв'язках з будь-якими проявами поведінки і діяльності людини. Це може бути прояв девіантної поведінки в різних субкультурах. Формування почуття благополуччя проходить крізь певні крос-культурні фільтри. Тому некоректно пов'язувати почуття благополуччя тільки з моральними, естетичними сферами і аспектами життя людини. Наприклад, з релігією, ставленням до витворів мистецтва, літератури, до проблем моралі, людських стосунків та інших. Внаслідок універсальності природи виникнення почуття благополуччя особистості методологічною основою його вивчення є системний підхід.

Метою статті є аналіз підходів до вивчення взаємозв'язку почуттів та переживань благополуччя у контексті цінностей особистості.

Виходячи з цього, **завданням** дослідження є обґрунтування діалогово-феноменологічного підходу у дослідженні почуття благополуччя особистості; визначення особливостей впливу цінностей на процес формування почуття благополуччя.

Виклад методики і результатів дослідження. Фундаментальні дослідження розвитку особистості розглядають почуття благополуччя у контексті таких категорій, як моральність, відповідальність, свобода, добро і зло. Становлення цих категорій відбувається у процесі взаємодії людини з іншими, в діалозі з ними. Саме, уявлення про щастя, благополуччя неможливо сформувані без бачення іншими цих категорій. Порівнюючи свої уявлення з уявленнями інших, особистість корегує свої почуття. В міжособистісних стосунках людина відчуває комфортність або дискомфорт на основі імпліцитних діалогічних уявлень. Особистість постійно співвідносить власні уявлення з уявленнями інших, і це корегує її почуття благополуччя. Починаючи з дитинства, у людини формуються уявлення про щастя, про те, що є приємним, а що ні. Батьки закладають основи уявлень

про добре і погане. Дитина поступово актуалізує для себе, в яких ситуаціях в неї виникає почуття благополуччя.

В концепціях духовного саморозвитку особистості (А.П. Колісник, М.В. Савчин) розглядається почуття благополуччя в процесі сходження до вершин духовності особистості в системі трьох потоків буття людини: буттєвого, рефлексивного і (власного) духовного [8]. Людина відчуває благополуччя за умов духовного зростання. Саме переживання позитиву формує певну ієрархію цінностей, «Я-концепцію». В процесі розвитку особистості механізмом становлення цінностей стає діалог з іншими і внутрішній діалог. Сприйняття світу крізь переживання внутрішнього стану особистості, як зазначає академік Моляко В.О.: «Речь идет о возможностях, так сказать, раскодировки воспринимаемого, т.е. самовосприятие это «принятие внутрь», а его расшифровка, проецирование вовне – это уже экстерииоризация» [16, с. 286]. Пространство и время как универсальные формы восприятия действительности, понятия о причинности, изменении, отношении частей к целому в каждой культуре связаны между собой, образуя ту «сетку координат», при посредстве которых люди воспринимают окружающую их действительность и строят «картину мира» [16, с. 280].

А. Ковальов висунув інтерсуб'єктно-парадигмальний підхід в аналізі феноменів становлення ієрархії цінностей особистості [7]. Взаємодія особистості з іншими стає умовою становлення життєвих цінностей, смислів. Як визначає Т. Флоренська, «діалог – це духовне спілкування». Саме в такому розумінні процесу становлення особистості розгортається глибинний зв'язок почуттів особистості і ціннісного ставлення до оточуючого світу [14].

Вітчизняні психологи Г.О. Балл, С.Ю. Курганов, В. Литовський, А.Г. Волинець, С.О. Копилов, А.Є. Самойлова та інші в 1990-2000 роки були розроблені оригінальні підходи щодо феноменології діалогу особистості зі світом. В цьому діалозі відбувається становлення чуттєвості людини, її ціннісне ставлення до світу. Через почуття благополуччя формується погляд людини на світ з позитивною оцінкою.

Аналіз теоретико-методологічних досліджень підтверджує зв'язок прямий або опосередкований, як через співчуття, співпереживання, прийняття і розуміння іншої людини формуються цінності особистості: вільного вибору, відповідальності, особистого зростання, життєтворчості, свободи. Завдяки цим цінностям у особистості розгортається самоаналіз, рефлексія, формується внутрішній світ. Для розуміння зв'язку між почуттям благополуччя і становленням цінностей особистості застосовується інтерсуб'єктна концепція психологічної взаємодії Г.А. Ковальова [7]. Дьяконов відобразив її місце в інтерсуб'єктно-діалогічній класифікації почуттів та емоцій [5]. Ці концепції відкривають перспективи для побудови інтерсуб'єктно-діалогічної теорії почуттів і емоцій, а також дозволяє розкрити змістову складову почуттів і переживань. В результаті теоретичного аналізу сутності і природи впливу і взаємодії Г.А. Ковальов виділив три парадигми наукового дослідження психологічних явищ: «об'єктну», «суб'єктну» і «суб'єкт-суб'єктну (або інтер-суб'єктну)» [7], які задають три стратегії наукового дослідження впливу і особистісної взаємодії: «імперативну», «маніпулятивну» і «розвиваючу» (діалогічну). Об'єктна парадигма основана на біхевіорально-механістичній моделі психіки людини і орієнтована на пошук спрощених законів і виявлення жорстких причинно-наслідкових залежностей [7]. Об'єктна парадигма передбачає імперативну стратегію впливу, тобто стратегію об'єктивування та відкритої маніпуляції.

Суб'єктна парадигма психології впливу протилежна механістичній моделі, тому що вона враховує індивідуальну схему свідомості та внутрішні смислові поля. В суб'єктній моделі співвідношення між впливами та реакціями носить не лінійний, а вірогідний характер і підпорядковане не каузальним законам, а правилами поведінки людини. Не дивлячись на велику активність і індивідуальну вибірковість (ніж в об'єктній парадигмі), в суб'єктному підході людина залишається об'єктом психічного маніпулювання. За Г.О. Ковальовим, об'єктно-імперативна і суб'єктно-маніпулятивна стратегії психологічного впливу подібні тим, що втілюють

монологічний (лінійний, одномірний) погляд на людську природу, в якій індивіду відводиться пасивна або маніпулятивна роль, а його унікальна сутність знеособлюється. Інтерсуб'єктна («суб'єкт-суб'єктна») стратегія психологічного впливу в основі діалогічної парадигми – це взаємодіючі суб'єкти або соціальні системи, які знаходяться в рівноправних та відкритих взаєминах. Внаслідок цього учасники взаємодії вступають у відкриті і довірчі стосунки і несуть однакову відповідальність за процес і завершення взаємодії [7, 28]. Інтерсуб'єктне розуміння взаємодії відображає складні динамічні процеси між людьми в реальних життєвих обставинах і розкриває основні психологічні особливості міжособистісних контактів та стосунків.

Проаналізовані парадигми доповнюють одна одну і відображають динамічне взаємопроникнення різних модусів взаємодії. Внаслідок цього інтерсуб'єктна схема впливу перетворюється в інтерсуб'єктно-діалогічну концепцію впливу цінностей на емоції, почуття, переживання. Основні обмеження існуючих парадигм в недостатньому визначенні змістових основ, функціонально-життєвої конкретності та суб'єкт-об'єктної ієрархії цінностей. Цінності благополуччя людського існування формують повноту картини світу з потребами, бажаннями, мотивами, оцінюванням, експресією, творчістю, підсвідомим, процесами регуляції почуттів .

Філософські концепції діалогу людини і світу [2; 3; 11; 12; 15], сучасні теорії діалогу [7; 9; 14] та діалогово-поліфонічна концепція почуттів та емоцій Г.В. Дьяконова [5] дозволяють розглядати феноменологію почуття благополуччя в контексті життєвих цінностей особистості. Онтологія життєвого світу особистості, що була розглянута Е. Гуссерлем, С.Л. Рубінштейном, Ф.Е. Василюком, вмістила в себе мотиваційну сферу, потребу, моральну, ціннісну, смислову, творчу та інші аспекти афективної сфери життя. В дослідженнях В. Вундта, Н.Я Грота, С.Л. Рубінштейна виокремлюється розуміння природи емоцій, як процесу, що наділений афективністю. Тому будь-які явища, з якими стикається людина, мають для неї емоційно-почуттєвий зміст та значення, цінність.

Саме такий підхід дає можливість розглядати почуття людини у контексті цінностей. Емоційно-афективні прояви взаємопов'язані з іншими психічними механізмами як компонентами і детермінантами почуттів. Таким чином, принцип єдності афекта та інтелекту дає можливість зрозуміти природу виникнення почуття благополуччя.

Цікава класифікація емоцій і почуттів, яку розробив Г.В. Дьяконов. Вона включає 305 різних феноменів і проявів почуттів та емоцій. Згідно цієї класифікації усі види почуттів діляться на три групи (в залежності від їхнього психологічного змісту): об'єктні, суб'єктні та інтерсуб'єктні. Перша група парадігмально-діалогічної класифікації створює явище об'єктного рівня, в який входить 11 видів почуттів емоцій: соматичні, гедоністичні, почуття несвободи, агресивні, маніпулятивні, емоційного відчуження, безпорадності, дезорієнтації, почуття слабкості, володіння, та невротичні почуття. Друга група почуттів, що має суб'єктний психологічний зміст, включає 12 видів почуттів та емоцій: почуття самосвідомості, нарцистичні, вольові, амбівалентне відокремлення, конкуренції, комунікативні, ідентифікаційні, моральні, соціальні, пізнавальні, ринкові та практичні почуття. Третя група має 13 видів почуттів та емоцій інтерсуб'єктного, діалогічного змісту: почуття самоактуалізації, романтичні, діалогічні, духовні, альтруїстичні, душевні, моральні, сімейні-родові, соціокультурні, смислові, творчі, катарсичні та естетичні.

Для розуміння природи становлення почуття благополуччя важлива єдність усіх трьох визначених рівнів. На наш погляд, поряд з суб'єктними рівнями класифікації почуттів дана класифікація проявляється на кожному суб'єктному рівні, як особливості афективно-ціннісного буття людини. Ці особливості відображають певний контекст цього буття. Цей контекст у філософських підходах розподіляється на «самобуття», «со-буття» та «інобуття» особистості [5]. Фундаментального та принципового значення набуває умова виникнення почуття благополуччя. Це те, що в кожному з цих життєвих контекстів у особистості може виникати почуття благополуччя.

Воно виникає поряд з різними соціокультурними, сімейно-родовими стереотипами прояву почуттів і переживань. Почуття благополуччя може виникати у контексті цінностей певної субкультури, яка створює умови взаємодії та взаєморозуміння, єднання з іншими. Комфортність взаємостосунків залишає певні приємні відчуття, які людина намагається повторити, відчувати знову. Для цього вона відтворює подібні життєві обставини, створює нові умови для виникнення почуття благополуччя.

Такі почуття як ніжність, теплота, сердечність, щирість, почуття впевненості, самоактуалізації створюють основи становлення почуття благополуччя. Не всі з цих почуттів легко емпірично досліджувати, проте саме вони створюють умови виникнення почуття благополуччя. В житті особистості ці почуття виникають в площині неусвідомлюваного, іноді його важко диференціювати серед інших почуттів. Людина підтверджує появу почуття благополуччя, але складно пояснити, що породжує його. В певних обставинах це почуття може як виникати, так і зникати. Іноді людині важко актуалізувати причини цих змін. Це може бути зміна ціннісного контексту життєвих обставин. Одні й ті ж умови можуть нести різне ціннісне навантаження. Оцінюючи сказані слова з різним підтекстом, емоційним забарвленням, особистість змінює свої почуття. Мова і культура обумовлюють цінності почутого і сказаного людиною. Змістова складова цих почуттів обумовлюється їхньою інтерсуб'єктивністю. Почуття благополуччя потребує нового переосмислення, знаходження нових підходів до розуміння природи його виникнення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз підходів до проблеми основ почуття благополуччя був спрямований на дослідження і обґрунтування гіпотези про онтолого-феноменологічну природу виникнення почуттів благополуччя. На основі аналізу філософських, релігійних, психологічних досліджень уявлень про почуття благополуччя у контексті ієрархії цінностей особистості, були визначені закономірності його становлення самоактуалізації, відкритості, щирості та інших. Внаслідок

цього було показано, що парадігмальна концепція психологічних явищ афективної сфери людини розкриває закономірності виникнення почуття благополуччя в залежності від контексту життєвих цінностей особистості. В кожному з цих життєвих контекстів у особистості може виникати почуття благополуччя. Воно виникає поряд з різними соціокультурними, сімейно-родовими стереотипами прояву почуттів і переживань. Почуття благополуччя може виникати у контексті цінностей певної субкультури, яка створює умови взаємодії та взаєморозуміння, єднання з іншими. На основі інтерсуб'єктної концепції взаємодії особистості з її оточенням були виокремлені можливості змін у проявах цього почуття.

Перспективи подальших досліджень – підбір та розробка методик дослідження почуття благополуччя особистості.

Список використаних джерел

1. Боришевський М.И. Духовність в особистісних вимірах: теорія та практика / М.Й. Боришевський, Н.Д. Володарська, О.І. Пенькова та ін. // Виховання духовності в учнів підліткового та юнацького віку. Методичний посібник / За загальною редакцією М.Й. Боришевського. – К. : , 2010. – с.7–32.
2. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского / М.М. Бахтин. – М. : Советская Россия, 1979. – 320 с.
3. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры: Два философских введения в двадцать первый век / Библер В.С. – М. : Изд. полит. литературы, 1991. – 413 с.
4. Додонов Б.И. Эмоция как ценность / Б.И Додонов. – М. : Политиздат, 1978. – 272 с.
5. Дьяконов Г.В. Основы диалогического подхода в психологической науке и практике / Дьяконов Г.В. – Кировоград: РИО КГПУ им. В. Винниченко, 2007. – 847 с.
6. Изард К. Психология эмоций Перев. с англ. / Изард К. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – 464 с.

7. Ковалев Г.А. Три парадигмы в психологии – три стратегии психологического воздействия / Г.А. Ковалев // Вопросы психологии, 1987. – № 3. – С.41–49.
8. Колісник О.П. Психологія діалогу і світ людини / Колісник О.П. // Збірник наукових праць Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка / За ред. С.Д. Максименка, Г.В. Дьяконова. – Том 1. – Кіровоград : ФО-П Александрова М.В., 2012. – с. 89–102
9. Копьев А.Ф. Диалогический подход в консультировании и вопросы психологической клиники / А.Ф. Копьев // Московский психотерапевтический журнал, 1992. – № 1. – с.31–48.
10. Савчин М.В. Духовна парадигма психології / М.В. Савчин. – Київ: Академвидав, 2013. – 250 с.
11. Ухтомский А.А. Интуиция совести / А.А. Ухтомский. – С.-Пб: Петербургский писатель, 1996. – 250 с.
12. Франк С.Л. Духовные основы общества / С.Л. Франк.– М. : Республика, 1992. – 511 с.
13. Франкл В. Доктор и душа / В. Франкл. – Санкт-Петербург: “Ювента”, 1997. – 288 с.
14. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии: наука о душе Флоренская Т.А.– М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 208 с.
15. Флоренский П.А. Столп и утверждение истины. – В 3-х т. / П.А. Флоренский. – М.: Правда, 1991.
16. Моляко В.О. Спасательный круг. Поэтический сборник / В.А. Моляко. – К., 2011. -380 с.

References transliterated

1. Boryshevskyy M.Y. Dukhovnist v osobystisnykh vymirakh: teoriya ta praktyka / M.Y. Boryshevskyy, N.D. Volodarska, O.I. Penkova ta in. // Vychovannya dukhovnosti v uchniv pidlitkovoho ta yunatskoho viku. Metodychnyy posibnyk / Za zahal'noyu redaktsiyeyu M.Y. Boryshevskoho. – K.: , 2010. – s.7–32.

2. Bakhtyn M.M. Problemy poétyky Dostoevskoho / M.M. Bakhtyn. – M.: Sovetskaya Rossyia, 1979. – 320 s.
3. Bybler V.S. Ot naukouchenyia – k lohyke kultury: Dva fylosofskykh vvedenyia v dvadtsat pervyy vek / Bybler V.S. – M.: Yzd. polyt. lyteratury, 1991. – 413 s.
4. Dodonov B.Y. Émotsyia kak tsennost / B.Y. Dodonov. – M.: Polytyzdat, 1978. – 272 s.
5. Dyakonov H.V. Osnovy dialohycheskoho podkhoda v psykholohycheskoy nauke y praktyke / Dyakonov H.V. – Kyrovohrad: RYO K·HPU ym. V. Vynnychenko, 2007. – 847 s.
6. Yzard K. Psykholohyia émotsyy Perev. s anhl. / Yzard K. – SPb.: Yzdatel'stvo «Pyter», 1999. – 464 s.
7. Kovalev H.A. Try paradyhmy v psykholohyy – try stratehyi psykholohycheskoho vozdeystviia / H.A. Kovalev // Voprosy psykholohyy, 1987. – № 3. – S.41–49.
8. Kolisnyk O.P. Psykholohiia dialohu i svit lyudyny / Kolisnyk O.P. // Zbirnyk naukovykh prats Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. Volodymyra Vynnychenka / Za red. S.D. Maksymenka, H.V. Dyakonova. – Tom 1. – Kirovohrad : FO-P Aleksandrova M.V., 2012. – s. 89–102.
9. Kopev A.F. Dialohycheskyy podkhod v konsulytirovaniy y voprosy psykholohycheskoy klynyky / A.F. Kopev // Moskovskyy psykhoterapevtycheskyy zhurnal, 1992. – № 1. – s.31–48.
10. Savchyn M.V. Dukhovna paradyhma psykholohiyi / M.V. Savchyn. – Kyiv: Akademvydav, 2013. – 250 s.
11. Ukhtomskyy A.A. Yntuytsyia sovesty / A.A. Ukhtomskyy. – S.-Pb: Peterburhskyy pysatel, 1996. – 250 s.
12. Frank S.L. Dukhovnye osnovy obshchestva / S.L. Frank..– M.: Respublyka, 1992. – 511 s.
13. Frankl V. Doktor y dusha / V. Frankl. – Sankt-Peterburh.: “Yuventa”, 1997. – 288 s.

14. Florenskaya T.A. Dyaloh v praktycheskoy psikhologyy: nauka o dushe Florenskaya T.A.– M.: Humanyt. yzd. tsentr VLADOS, 2001. – 208 s.
15. Florenskyy P.A. Stolp y utverzhdenye ystyny. – V 3-kh t. / P.A. Florenskyy. – M.: Pravda, 1991.
16. Molyako V.O. Spasatelnyy kruh. Poétycheskyy sbornyk / V.A. Molyako. –K., 2011. -380 s.

Volodarska N.D. Sense of well-being in the context of the psychology of individual values. The article presents theoretical approaches to the problem of the sense of well-being of an individual in the context of values, and the mutual influence of these two phenomena on human life is revealed. The characterization of main features of psychology of well-being sense is carried out on the basis of the analysis of ideas related to the interaction of a person with the outside world in religion, philosophy, culture and psychology. Based on the analysis of philosophical, religious and psychological studies of ideas related to the sense of well-being in the context of the hierarchy of individual values, the common factors of its formation were determined. As a result, it was shown that the paradigmatic concept of psychological phenomena of the affective sphere of a person reveals the common factors of emergence of a sense of well-being, depending on the context of individual vital values. On the basis of the intersubjective concept of interaction of an individual with own environment, the possibilities of changes in manifestations of this feeling were identified. Such feelings as tenderness, warmth, heartfelnness, sincerity, sense of confidence, self-actualization create the basis for formation of well-being sense. The well-being sense can occur in the context of values of a particular subculture, which creates conditions for interaction and mutual understanding, as well as unity with other persons. The comfort of relationships leaves some pleasant feelings that a person tries to repeat and feel again. For this purpose, the person reduplicates similar life circumstances, creates new conditions for appearance of a sense of well-being.

The psychological analysis of the sense of well-being, revealing the systemic nature of this phenomenon has particular importance. The fundamental peculiarities of interaction of an individual with the world are revealed. According to the paradigmatic concept of G.O. Kovalyov, the characteristic is given of objective, subjective and intersubjective approaches to feelings, emotions of an individual in the psychological science. Based on the concept of three paradigms in psychology, the concept was considered of feelings and emotions and its intersubjective level, which reflects the system of personal feelings and experiences. This dialogical characteristic of the sense of well-being is realized through co-existence, self-existence and another being of person.